

GWARDIA CYWILNA – MIECZ I TARCZA KRÓLESTWA HISZPANII

Słowa kluczowe: *Gwardia Cywilna, żandarmi, ETA, terroryzm, separatyści baskijski*

STRESZCZENIE

Autor przedstawia powstanie i działalność hiszpańskiej Gwardii Cywilnej która stoi na straży bezpieczeństwa publicznego. Prezentuje sukcesy i porażki w walce z organizacją ETA oraz prognozuje współczesne zagrożenia które mogą dotknąć społeczeństwo Hiszpanii.

Zrodzona w chaosie i ogniu wojen domowych

Funkcjonariusze hiszpańskiej Gwardii Cywilnej każdego dnia potwierdzają swym czynem i postawą, że nie bez przyczyny przed wejściem do ich skoszarowanych osiedli (casa-cuartel) widnieją słowa Todo por la Patria (wszystko dla ojczyzny). Poświęcenie, służba i wierność ojczyźnie to ich chleb powszedni. Dlatego mówi się o tej formacji Wielce Zasłużona (La Benemérita). Już w 1929 roku na mocy Dekretu Królewskiego Gwardia Cywilna została odznaczona Krzyżem Wielkim Dobroczynności (La Gran Cruz de la Orden Civil de la Beneficencia). Nad pomyślnością hiszpańskich żandar-mów czuwa Matka Boża na Kolumnie z Saragossy (Nuestra Señora del Pilar) – ich patronka. Wsparcie z niebios jest bardzo potrzebne na ziemi targanej zamachami ter-rorystycznymi.

Gwardia Cywilna (inne nazwy: Straż Obywatelska, Instytut Zbrojny i Wielce Zasłużona) wywodzi się z formacji milicyjno-porządkowych powstałych w XIX wieku. Po wojnie wyzwolenczej z Francją (*Guerra de la Independencia Española* 1808–1814), państwo było bardzo osłabione, jego spójność wewnętrzna nadwyreżona, z roku na rok narastały patologie polityczno-społeczno-gospodarcze. Bezpieczeństwo obywateli było zagrożone przez zorganizowaną przestępczość, której ofiarą padała bezbronna ludność cywilna. Zjawisko to nosiło nazwę pospolitego

¹ dr Szymon Niedziela jest Kierownikiem Działu Ekspozycji Muzeum Powstania Warszawskiego.

bandytyzmu (*el bandolerismo*). Opanowało ono zwłaszcza szlaki handlowe i komunikacyjne. Napadano na kupców i zwykłych obywateli, żądając opłacenia haraczu. Przeciwko narastającej wciąż fali przemocy, która groziła powszechnym chaosem, władze Hiszpanii tworzyły kolejne organy porządkowe: Milicję Narodową (*Milicia Nacional*), Korpus Ochotników Królewskich (*Cuerpo de Voluntarios Realistas*) i Narodowy Legion Gwardii Obronnej (*La Legión de Salvaguardias Nacionales*).

Pomysłodawcą i rzeczywistym twórcą tej formacji bezpieczeństwa wewnętrznego był diuk Ahumady (*Duque de Ahumada*) Francisco Javier Girón y Ezpeleta. Ówczesny premier Hiszpanii Luis Gonzáles Bravo y López de Arjona rozwiązał Milicję Narodową i 13 maja 1844 roku powołał na jej miejsce Gwardię Cywilną. W tym okresie Hiszpania targana była krwawym konfliktem wewnętrznym na tle sukcesji dynastycznej. Król Ferdynand VII Burbon (panował w latach: 1813–1833) stosując tzw. sankcję pragmatyczną wyznaczył na następcę tronu swoją córkę Izabelę II (panowała w latach: 1833–1868). W ten sposób odsunął od władzy swojego brata Don Carlosa (Don Carlos María Isidro Benito de Borbón Parme). Jego zwolenników nazywano karlistami. Z tego powodu konflikty dynastyczne w Hiszpanii noszą nazwę wojen karlistowskich (*guerras carlistas*). Opowiadająca się za kandydaturą Don Carlosa Tradycjonalistyczna Wspólnota Karlistowska (*Comunión Tradicionalista Carlista*) stanęła do walki z legalistami popierającymi Izabelę II. Doszło do trzech wojen: I wojny karlistowskiej (1833–1840); II wojny karlistowskiej (1846–1849) i III wojny karlistowskiej (1872–1876).

Chaos i napięcia polityczne ujemnie wpływały na bezpieczeństwo obywateli, dlatego w dobie wojen karlistowskich społeczeństwo przekonało się jak niezbędną siłą jest Gwardia Cywilna. W okresach destabilizacji i braku nadrzędnych organizacji strzegących życia obywateli, Hiszpanie mogli polegać tylko na Wielce Zasłużonej.

W drugiej połowie XIX wieku, w dobie intensywnej industrializacji, formacje Gwardii Cywilnej były często przeznaczane do ochrony rozwijającego się transportu kolejowego oraz do zwalczania robotniczych organizacji odwołujących się do ideologii komunistycznej. Zadaniem Gwardii Cywilnej było tłumienie i pacyfikowanie manifestacji robotniczych i chłopskich.

W czasie hiszpańskiej wojny domowej (*guerra civil española* 1936–1939) *La Benemérita* uległa wewnętrznemu pęknięciu. Część Gwardii stanęła po stronie Francisco Franco, a część poparła siły republikańskie. Podczas wojny domowej zginęło ponad 2700 żandarmów. Po zakończeniu konfliktu wewnętrznego i normalizacji sytuacji politycznej w Hiszpanii, głównym zadaniem Gwardii Cywilnej była likwidacja ognisk partyzantki republikańskiej, a późniejszym okresie operacje przeciwko baskijskim separatystom z ETA oraz organizacjom fundamentalistów islamskich.

Szkolenie, struktura, zadania

Współcześnie w Gwardii Cywilnej służbę pełni około 84 000 funkcjonariuszy. Dyrektorem Generalnym jest Arsenio Fernández de Mesa y Díaz del Río. Pod względem struktury terenowej Gwardia Cywilna dzieli się na: posterunki (*puntos*), kompanie (*compañías*), komendantury (*comandancias*) i strefy (*zonas*). Podległość kompetencyjna i administracyjna Gwardii Cywilnej jest dualistyczna. Gwardia podlega dwóm podmiotom: Ministerstwu Obrony Narodowej w zakresie misji wojskowych i awansów, a Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w zakresie środków, spraw karnych i służb. Gwardia Cywilna stanowi część Sił i Korpusów Bezpieczeństwa (*Fuerzas y Cuerpos de Seguridad*). W strukturze organizacyjnej Gwardii Cywilnej wyróżniamy: terenowe patrole bezpieczeństwa, Służbę Powietrzną, Służbę Morską, Służbę Górską, Specjalną Grupę Działań Podwodnych, Grupę Ochrony Środowiska Naturalnego, Służbę Kynologiczną, Specjalistyczne Grupy ds. Rozbrojenia Materiałów Wybuchowych, Specjalną Jednostkę Interwencyjną oraz Grupę Szybkiego Reagowania.

Warto bliżej przyjrzeć się elitarnej formacji w łonie Gwardii Cywilnej – Grupie Szybkiego Reagowania (*Grupo de Acción Rápida GAR*). Gwardia Cywilna ze względu na asymetryczne zagrożenia ze strony organizacji terrorystycznych potrzebowała sił szybkiego reagowania, wysoce wyspecjalizowanej komórki gotowej do działań prewencyjnych oraz do natychmiastowych uderzeń odwetowych. Początkowo funkcję tę pełniła Terenowa Grupa Antyterrorystyczna (*Grupo Antiterrorista Rural*), następnie Terenowa Grupa Szybkiego Reagowania (*Grupo de Acción Rural*). W 1998 roku po kolejnych metamorfozach organizacyjnych powstała Terenowa Jednostka Szybkiego Reagowania (*Unidad de Acción Rural*). Składa się z dwóch komponentów: Centrum Edukacyjno-Szkoleniowego Sił Specjalnych (*Centro de Instrucciones y Adiestramientos Especiales CIAE*) oraz Grupy Szybkiego Reagowania (*Grupo de Acción Rápida GAR*). Obie komórki usytuowane są w Logroño, stolicy prowincji La Rioja.

Zandarm z Gwardii Cywilnej chcąc zostać członkiem elitarnej GAR musi najpierw przejść szkolenie i egzaminy w Centrum Edukacyjno-Szkoleniowym Sił Szybkiego Reagowania CIAE. Prowadzone są tam zajęcia w zakresie: strzelania, skoków spadochronowych, ochrony osób, głębokiego rozpoznania, najnowszych technologii elektronicznych, sabotażu i kontrterroryzmu. Aby być skierowanym na Specjalistyczny Kurs Szkoleniowy (*Curso de Adiestramientos Especiales*) należy pomyślnie przejść szereg testów sprawnościowych i psychologicznych (*Prueba Unificada de Valoración Física*): bieg na 50 m (maks. czas 7,30 s); bieg na 1000 m (maks. czas 3,30 min); bieg na 8000 m (maks. czas 40 min); skok wzwyż (min.

wysokość 55 cm); uginanie i prostowanie ramion w podporze przodem („pompki”) – minimum 31; podciągnięcia na drążku (min. 10); test równowagi (przejście na drążku o zer. 10 cm i długości 10 m usytuowanym na wysokości 3 m nad ziemią) oraz próba sprawności podwodnej (zejście na głębokość 3 m bez butli tlenowej; wytrzymanie bez oddychania pod wodą min. 40 s).

Po pomyślnym zdaniu wymienionych testów, kandydat jest kwalifikowany na kurs. Przechodzi tam wysoce wyspecjalizowane szkolenie ze strzelania z broni krótkiej i maszynowej, walki wręcz, kurs saperski oraz szkolenie w zakresie sztuki przetrwania. Cykl szkoleniowy jest wyjątkowo wyczerpujący i doprowadza kursantów na skraj wytrzymałości fizycznej i psychicznej.

Przyszły żandarm z GAR posługuje się: pistoletami Glock-17 i Glock-19; pistoletami maszynowymi Heckler und Koch MP-5; karabinami szturmowymi Heckler und Koch G36 oraz Heckler und Koch 416; ręcznymi karabinami maszynowymi Ameli oraz granatnikami C-90.

Głównym zadaniem Grupy Szybkiego Reagowania GAR są akcje kontrterrorystyczne skierowane przeciwko ETA oraz fundamentalistom muzułmańskim, walka z handlem narkotykami, bronią i żywym towarem, ze zjawiskiem zorganizowanej przestępczości i nielegalną imigracją. Grupa Szybkiego Reagowania ma ogromne doświadczenie w zakresie kontrterroryzmu i antyterroryzmu w Hiszpanii. Może to wykorzystać w wielu innych konfliktach współczesnego świata. Należy podkreślić aktywność żandarmów z GAR pod auspicjami ONZ i NATO w stabilizacji obszarów dotkniętych konfliktami wewnętrznymi: Bośnia 1999, Kosowo 1999, Afganistan 2002, Liban 2006, Gruzja 2008 i Republika Środkowoafrykańska 2014.

Grupa Szybkiego Reagowania składa się z czterech kompanii. Trzy kompanie stacjonują w trzech prowincjach Kraju Basków (Guipúzcoa, Vizcaya i Álava). Jedna stacjonuje na terenie Wspólnoty Autonomicznej Nawarry.

Na froncie walki z ETA

Od kilkudziesięciu lat głównym źródłem zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego w Hiszpanii jest działalność separatystycznej baskijskiej organizacji ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*; Kraj Basków i Wolność). Organizacja powstała w 1959 roku. Początkowo prowadziła działalność tylko propagandową. Z czasem nastąpiła metamorfoza studenckiej platformy społeczno-politycznej w niebezpieczny ruch secesjonistyczny propagujący używanie terroru.

Pierwszą ofiarą ETA był żandarm z Gwardii Cywilnej José Ángel Pardines Arcay. Kierował ruchem na drodze Madryt-Irún. Jego egzekutorami byli dwaj

młodzi *etarras* (bojownicy ETA): Javier Etxebarrieta Ortiz „Txabi” oraz Iñaki Sarasketa. Podjechali do żandarma samochodem SEAT 850 Coupé, oddając pięć strzałów. To tragiczne wydarzenie rozegrało się 7 czerwca 1968 roku. Uznaje się, że był to początek zbrojnej walki Basków i symboliczna konfrontacja *etarras* z Gwardią Cywilną. Javier Etxebarrieta Ortiz „Txabi” zginął tego samego dnia w pościgu. Iñaki Sarasketa odbył karę więzienia. W zemście za zabicie swojego bojownika, ETA przeprowadziła uderzenie odwetowe 2 sierpnia 1968 roku. W jego wyniku śmierć poniósł wysoki funkcjonariusz policji z Guipúzcoa Melitón Manzanás.

Jednak w rzeczywistości pierwszą ofiarą terroryzmu ETA była 18-miesięczna María Begoña Urroz Ibaruda. Dziecko zmarło na skutek eksplozji bomby podłożonej przez bojowników baskijskich 28 czerwca 1960 roku na stacji Amara w San Sebastián.

Przez następnych kilkadziesiąt lat ETA zwiększała akcję terrorystyczną skierowaną przede wszystkim przeciwko żandarmom Gwardii Cywilnej i ich rodzinom, członkom instytucji państwowych oraz politykom (tab.). Ich ofiarą padała często niewinna ludność cywilna. W międzyczasie, w łonie ETA miały miejsce ruchy frakcyjne. Skrzydło ultrasowskie (*los milis*) postulowało, iż tylko narzędzia terroru doprowadzą Basków do niepodległości. Zwolennicy rozwiązań pokojowych (*los polimilis*) argumentowali, że retorsje rządu hiszpańskiego dotkną całą społeczność Basków, co spowoduje odwrócenie się społeczeństwa baskijskiego od idei nacjonalistycznej i ostracyzm w stosunku do ETA.

Metodologia terroryzmu baskijskiego polegała przede wszystkim na podkładaniu bomb w miejscach często uczęszczanych, dokonywaniu zamachów na życie ważnych osobistości i żandarmów z Gwardii Cywilnej oraz na pobieraniu okupu. Najbardziej spektakularnym przykładem porwań był funkcjonariusz Służby Więziennej José Antonio Ortega Lara. Komando ETA porwało go 17 stycznia 1996 roku na terenie prywatnej posesji w Burgos. Przetrzymanywano go w niehumanitarnych warunkach przez 532 dni. Został uwolniony w wyniku operacji przeprowadzonej przez Gwardię Cywilną 1 lipca 1997 roku.

W latach 90. nastąpiła jakościowa zmiana w metodach stosowanych przez ETA. Narzędziem stosowanym przez baskijskich separatystów stała się przemoc uliczna (*violencia callejera*). *Etarras* podzielili się na trzy grupy: X (walki uliczne), Y (zamachy na małą skalę) i Z (zamachy na wielką skalę).

W akcjach skierowanych przeciwko baskijskim separatystom Gwardia Cywilna wypracowała bardzo skuteczny mechanizm współpracy wywiadowczej z policją francuską. Dzięki informacjom strony hiszpańskiej, policja francuska przeprowadziła udaną operację przeciwko Baskom w 1992 roku. Zostali wtedy ujęci w Bidart przywódcy ETA: José Luis Álvarez Santacristina „Txelis”, José Javier Zabaleta

Elósegi „Baldo”, Fransisco Múgica Garmendia Paquito i José Arregi Erostarbe Fitti. Wspólne działania służb specjalnych Hiszpanii i Francji zaowocowały jeszcze jednym sukcesem. W lutym 2010 roku na terytorium Francji ujęty został jeden z przywódców ETA Ibon Gogeoascoechea Arronategui oraz dwóch *etarras*: Beinat Aguinalde Ugartemendia i Grigorio Jimenez Morales. Wcześniej, w 2008 r. na terytorium Francji dzięki informacjom Gwardii Cywilnej zatrzymani zostali: Garikoitz Aspiazu „Txeroki” i Aitzol Iriondo, a w roku 2009 Jurdan Martitegui.

Zadane organizacji ciosy sprawiły, że ETA ogłosiła 5 września 2010 roku zawieszenie broni, a 10 stycznia 2011 roku separatyści baskijski zapowiedzieli całkowite zakończenie walki zbrojnej. Drogę pacyfistyczną i koncyliacyjną całkowicie odrzuciły najbardziej nieprzejednane segmenty baskijskiej irredenty z tzw. Grupy Koordynującej (*Grupo Coordinador; Coordinazio Taldea*). W styczniu 2014 roku funkcjonariusze Gwardii Cywilnej przeprowadzili udaną operację antyterrorystyczną. W wyniku dobrze zaplanowanej i perfekcyjnie wykonanej akcji ujęci zostali przywódcy baskijskiej organizacji ETA. Zatrzymani należeli do Grupy Koordynującej, jedynej komórki kontynuującej walkę po zawieszeniu broni przez ETA i całkowitym wyrzeczeniu się przemocy w 2011 roku. Wśród nich znaleźli się współcześni baskijski komendanci polowi: Arantza Zulueta, Jon Enparantza Aguirre, Asier Aranguren Urroz, Aitziber Sagarminaga Abad, José Luis Campos Barandiarán, Egoitz López de la Calle, José Miguel Almandoz Erviti i Miren Aintzane Orkolaga Etxaniz. Zadany baskijskim separatystom cios skutecznie sparaliżował mechanizmy organizacyjne w ETA. Żandarmi z Gwardii Cywilnej po raz kolejny odnieśli sukces nad *etarras*.

Kolejny akt ostatecznej likwidacji terrorystycznych komórek ETA dokonał się w styczniu 2015 roku. W wyniku skoordynowanych działań Gwardii Cywilnej i policji na terenie Kraju Basków, Nawarry i Madrytu ujęci zostali jedni z ostatnich aktywnych bojowo *etarras*: Arantxa Aparicio, Aiert Larrate, Onintza Ostolaza, Atxarte Salvador, Kepa Manzisidor, Jaione Karrera, Ane Ituño i Amaia Izko. Ostatnią zbrojną operacją przeciwko ETA była akcja *Pardines* we wrześniu 2015 r. Ujęci zostali ostatni walczący czynnie komendanci: Iratxe Sorzabal alias Ezpela i David Pla alias Mintxo. Akcję przeprowadzili funkcjonariusze Gwardii Cywilnej i francuskiej policji w Saint-Étienne de Baigorri na terenie Francji. Minister Sprawa Wewnętrznych Hiszpanii Jorge Fernández Díaz oświadczył, że operacja *Pardines* doprowadziła do organizacyjnego i kadrowego unicestwienia ETA.

Niejasna przyszłość

Przez ostatnich kilkadziesiąt lat bezpieczeństwo wewnętrzne Hiszpanii zagrożone było działalnością wielu organizacji separatystycznych, rewolucyjnych i nacjonalistycznych. Stanowiło to wielkie wyzwanie dla Gwardii Cywilnej. Oprócz zwalczania baskijskich *etarras*, żandarmi odpowiadali na zagrożenia płynące z istnienia takich formacji i ugrupowań jak: Antyfaszystowskie Grupy Oporu 1 Października (*Grupos de Resistencia Antifascista Primo de Octubre* GRAPO); Patriotyczny Antyfaszystowski Ruch Rewolucyjny (*El Frente Revolucionario Antifascista Patriótico* FRAP); katalońska organizacja separatystyczna *Terra Lliure* oraz Zbrojna Armia Wolnego Ludu Galicji (*Exército Guerrillheiro do Povo Galego Ceive*).

Współcześnie w kontekście bezpieczeństwa Hiszpanii należy podkreślić narastające zagrożenie ze strony fundamentalistów muzułmańskich. W 1985 roku eksplodują bomby w restauracji *El Descanso* spowodowała śmierć 18 osób. Zamach zorganizował Islamski Dżihad. 11 marca 2004 roku w Madrycie zginęły 191 osoby, a ponad 1800 zostało rannych. Do przeprowadzenia krwawego zamachu przyznały się Brygady *Abu Hafs al-Masri* powiązane z Al-Kaidą.

Niepokój budzi wzrost postaw integrystycznych wśród diaspory algierskiej w Hiszpanii. Fundamentalistyczne organizacje islamskie działające w Algierii i całym Maghrebie posiadają swoje komórki na terenie Hiszpanii. Potencjalnym źródłem zagrożenia są też napływający w sposób niekontrolowany do Europy uchodźcy z obszaru Afryki Północnej oraz Bliskiego i Środkowego Wschodu. Część z nich kieruje się z pewnością do Hiszpanii, zasilając szeregi lokalnych dżihadystów.

Tabela 1. Największe zamachy przeprowadzone przez baskijską organizację ETA

1. 20 grudnia 1973 r. w wyniku zamachu przeprowadzonego przez ETA na ul. Claudio Coello w Madrycie, zginął admirał Luis Carrero Blanco.2. 13 września 1974 r. wybuchła bomba w kawiarni Rolando w Madrycie naprzeciwko Generalnej Dyrekcji Bezpieczeństwa. Zginęło 13 osób.3. 14 lipca 1986 r. w wyniku zamachu przeprowadzonego przez ETA na Placu Republiki Dominikańskiej w Madrycie, śmierć poniosło 12 funkcjonariuszy Gwardii Cywilnej.4. 19 czerwca 1987 r w wyniku eksplozji samochodu pułapki w Centrum Hipercor w Barcelonie zginęło 21 osób, 45 zostało rannych.5. 11 grudnia 1987 r. samochód pułapka eksplodował przed <i>casa-cuartel</i> w Saragossie. Zginęło 11 osób, 40 zostało rannych.6. 29 maja 1991 r. w katalońskim mieście Vic zaatakowano <i>casa-cuartel</i> Gwardii Cywilnej. Śmierć poniosło 10 osób, 44 rannych. Budynek uległy całkowitemu zniszczeniu.7. 29 lipca 2009 r. w wyniku eksplozji samochodu pułapki w <i>casa-cuartel</i> w Burgos ucierpiało 65 osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie doniesień prasowych.

Słownik terminów:

1. **Euskadi Ta Askatasuna** – Kraj Basków i Wolność. Baskijska separatystyczna organizacja ETA. Początkowo zaproponowano nazwę *Abervi Ta Askatasuna*, jednak jej akronim ATA oznacza w języku baskijskim – „kaczor”. Wtedy José Luis Álvarez Emparanza Txillardegi wysunął nazwę ETA.
2. **Bietan Jarrai** – kontynuować walkę dwoma sposobami: politycznym i militarnym. Jedno z głównych haseł ideologicznych nacjonalizmu baskijskiego. Autorem był Félix Likiniano.
3. **Ertzaintza** – policja w Kraju Basków.
4. **Etarraz** – bojownicy ETA (neologizm pochodzenia hiszpańskiego). W języku baskijskim *etakide*.
5. **Euskera** – język baskijski.
6. **Euskal Herria** – kraj, gdzie mówi się po baskijski. Idea zjednoczonego państwa baskijskiego składającego się z 4 prowincji hiszpańskich: Álava (Araba), Vizcaya (Bizkaia), Guipúzcoa (Gipuzcoa) i Navarra (Nafarroa) oraz trzech prowincji francuskich: Basse-Navarre (Nafarroa Beherea), La Soule (Zuberoa) i Le Labourd (Lapurdi).
7. **Lehendakari** – termin oznaczający przywódcę Basków.
8. **Herri Batasuna/Euskal Herriarrok** – polityczne skrzydło ETA.
9. **Iparretarrak** – Bojownicy Północy: baskijska organizacja separatystyczna we Francji.
10. **Ikurriña** – flaga Kraju Basków.
11. **Gernikako Arbola** – dąb z Guerniki symbolizujący wolność baskijską.
12. **Casa-cuartel** – skoszarowane osiedle żandarmów z Gwardii Cywilnej, w którym mieszkają ze swoimi rodzinami. Wielokrotnie były celem ataków ETA.
13. **Bandolerismo** – zjawisko pospolitej przestępczości i bandytyzmu w Hiszpanii, głównie w XVIII i XIX wieku.
14. **Terra Lliure** – Wolna Ziemia w języku katalońskim. Organizacja separatystyczna w Katalonii.
15. **Kale borroka** – walka uliczna prowadzona przez bojowników ETA.

Bibliografia

1. *Anonymous entorpeció una investigació de la Guardia Civil sobre un presunto yihadista con sus ataques a webs de DAESH*, „El Diario”, 31 stycznia 2016.
2. *Cae la cúpula de ETA con la detención de David Pla e Iratxe Sorzabal*, „La Vanguardia”, 23 września 2015.

3. Congostrina A.L., *Detenidos tres miembros de una red de captación de yihadistas*, „El País”, 28 listopada 2015.
4. Couselo G.J., *La función social de la Guardia Civil*, „Cuadernos de Trabajo Social”, 7/1994.
5. *Declaración de ETA*, „El País”, 5 września 2010.
6. *Director de la Guardia Civil confía en que ETA entregue armas y se disuelva*, „La Vanguardia”, 1 lipca 2015.
7. Duva J., *La policía y la Guardia Civil tienen 368 investigaciones por terrorismo islamista*, „El País”, 8 lipca 2014.
8. *El etarra Narráez Goñi condenado a 104 años de cárcel*, „La Razón”, 16 grudnia 2015.
9. *El etarra Rubenach declara que el disparo contra su compañera Susana Arregui en la Foz de Lumbier*, „El País”, 4 lipca 1990.
10. Escrivá Á., *La Guardia Civil detiene a 8 presuntos miembros del llamado frente de cárceles*, „El Mundo”, 8 stycznia 2014.
11. *ETA anuncia un alto el fuego permanente, general y verificable*, „El País”, 10 stycznia 2010.
12. *ETA ha asesinado a 829 personas a lo largo de su historia*, „La Vanguardia”, 20 października 2011.
13. García-Abadillo C., *Arantza Zulueta aseguró que mataría si ETA se lo ordenase*, „El Mundo”, 13 stycznia 2014.
14. *La Guardia Civil rescata del zulo a Ortega Lara sin disparar un tiro*, „El País”, 2 lipca 1997.
15. *Le numéro un de l'ETA arrêté en Normandie*, „Le Figaro”, 28 lutego 2010.
16. Muez M., *El jefe de commando de la foz pudo morir ahogado según se deduce del informe de Toxicología*, „El País”, 5 lipca 1990.
17. Navarro M., Brunet J.M., *La Guardia Civil impide la incorporación de una catalana a las filas del Estado Islámico en Afganistán*, „La Vanguardia”, 28 listopada 2015.
18. *Ocho detenidos en una operación contra el frente de makos de ETA*, „La Vanguardia”, 9 stycznia 2014.
19. Ordaz P., *¿Casa cuartel o cuartel sin casa?*, „El País”, 10 listopada 2002.
20. *Pardines, recordado por la Guardia Civil en el fin de ETA, pero casi olvidado en su pueblo de Malpica (A Coruña)*, „La Vanguardia”, 26 września 2015.
21. Ramos N., *La tranquila vida inmobiliaria de un guardia civil*, „El Mundo”, 5 sierpnia 2011.
22. Rodríguez P.R., *Orígenes de ETA y su desarrollo durante el Franquismo*, „Revista de Claseshistoria”, 11 marca 2010.
23. *Ruiz Medrano: la historia de la Guardia Civil es un reflejo de la de España*, „Diario de León”, 14 maja 2013.
24. Ruiz V. de Azua, *Muerte en la foz*, „El País”, 8 lipca 1990.
25. Sáiz-Pardo M., *Policías de élite contra la creciente amenaza del yihadismo en España*, „El Correo”, 7 lipca 2015.

26. *Una bomba de ETA deja 65 heridos en un cuartel de la Guardia Civil en Burgos*, „El Mundo”, 29 lipca 2009.
27. *Una investigación de la Guardia Civil logra frustrar un posible ataque yihadista en Francia*, „ABC”, 20 września 2015.
28. *Varios detenidos en Euskadi en una operación contra ETA*, „La Vanguardia”, 12 stycznia 2015.

Źródła internetowe

1. Blaney G., *La historiografía sobre la Guardia Civil. Crítica y propuestas de investigación*, „Política y Sociedad”, Vol. 42, 3/2005, www.guardiacivil.es
2. *Guardia Civil G.A.R. Grupo de Acción Rápida*, www.interior.gob.es

Keywords: *History of Spain, history of Civil Guard, civil war in Spain, Basque conflict, ETA, casa cuartel, counterterrorism, cyberterrorism*

SUMMARY

The Guardia Civil is a military force under the authority of both the Ministry of the Interior and the Ministry of Defence. The Corps has been engaged primarily in maintaining order in rural areas and in patrolling the frontiers. Today the Guardia Civil assumed new responsibilities, such as counterterrorism, protection of coasts, cyber and internet crime. At present the Guardia Civil is conducting different missions in Haiti, Bosnia, Gambia, Senegal and Mauritania. In the last thirty years the fight against ETA has attracted the Guardia Civil's main anti-terrorist efforts.